

עם הפנים מזרחה

תחרות מתכנתים כמעט חשאית מסמנת כיוון צמיחה חדש. חקלאות מפותחת, אנרגיה סולרית וניהול מים חכם הם מצרכים מבוקשים בעולם השלישי. אומת הסטארט אפ מתגייסת להרוויח כמה דולרים ועל הדרך מיישמת את חזון "אור לגויים"

אריאל כהנא

בוקמה 26, שני מפלסים מתחת למרכז גוגל, הם התאספו. מאתיים האקרים, מתכנתים, מומחי הייטק וחובבי מחשבים, אלה שבוכתם יוצא שמנו בעולם כ"סטארט אפ ניישן". אמנם הגיל הממוצע היה 25 ולא חסרו בייביפייס לפני ג'וס, אבל גם שיער מאפיר וקרחות נראו באופן ספייס המשקף על נתיבי איילון. הם התכנסו לרגל מה שמכונה בעגה המקצועית "האקתון" (שילוב של המילים האקר ומרתון) – תחרות שיתנוס יישומונים (אפליקציות בלע"ז) מוגבלת בזמן, שכמותה יש לא מעט בענף. 48 שעות הוקצבו להם במקרה זה.

אלא שזו הייתה תחרות מיוחדת, שונה, כזו שעשיה לקפל בכנפיה לא גם פחות מחזון ערבי וכלכלי חרש למדינת ישראל. ההאקתון, לראשונה בישראל, כוח אל העולם העני. לא עוד פיתוחים שיעורו לאורה המערבי השבע להמשיך את עצמו, אלא רעיונות ושיטות המיועדים לרוב אוכלוסיית העולם.

ולא, לא רק הפילנתרופיה היא המניע, אלא הרצון להרוויח כסף. נכון שאותם ארבעה מיליארי (4) איש שאליהם מכוונים מטרפנטים 2.55 דולרים ליום או פחות, אבל אם יפתחו בעבורם את המוצרים הנכונים, הם יקנו. נכון שבמדינות המערב מתוגדרים כשני מיליארד איש המחזיקים, אם להכליל, ברוב המוחלט של העושר העולמי. אבל הכלכלה המערבית, מסיבת דמוגרפיות ואחרות, נמצאת כמשבר, והעולם המתפתח נמצא בצמיחה מהירה. אפריקה, אסיה ודרום אמריקה מספקות אינסוף הזדמנויות עסקיות. החוכמה, כמו בכל עסק, היא כמות לדעת ונצל אתן.

הישראלים וחוקים מלהיות הראשונים שגילו זאת. קונגלומרטים בינלאומיים רבים, בכללם ענקי האינטרנט גוגל ופייסבוק, כבר הניחו תשתיות חדריה לשווקים הללו. הם הבינו מזמן את הפוטנציאל והפנימו את העובדה שגם בני אדם עניים הם בני אדם. יש מה למכור להם, אם רק יפתחו המוצרים המתאימים לצורכיהם.

כאן נכנס, או לפחות יכול להיכנס, דראש הישראלי. אם תרצו, זו הנוסחה להיות אור לגויים באופן מעשי. או כמו שמנסה לצעוק כבר כמה שנים ר"ד עליה ענבל בלמן, הישראלים הם אלה שפיתוח מוצרים לעולם השלישי תפוד עליהם כמו כפפה ליד.

בלמן, אמנם בחופשת לידה, קפצה לבקר בהאקתון. סיפור החיים שלה מרתק, היא גדלה בקהילה הדתית של קנדה, אבל כבר מגיל צעיר נמשכה לדעיונות של תרומה לקהילה ככלל ולחלישים ביותר כפרט. "מאז שאני זוכרת את עצמי, היה לי ברור שזה מה שאעשה". היא עלתה לארץ, השתלבה במשך החוץ, ובין היתר שירתה באפריקה. אחר כך השתלבה בננק העולמי, וכיום היא עומדת בראש תוכנית פירט לתרשונות ופיתוח בינלאומי בבית הספר לממשל המדינט של אוניברסיטת תל־אביב. החוק שלה היה ונשאר אחר: "להפוך את ישראל למקור המרכזי של פתרונות לבעיות של העולם השלישי בתחומי בריאות, מזון ומי שתייה".

לעולם היא בירושלים, היא מפרטת באוזני כיצד נראה החזון הזה הלכה למעשה. "כמדינה קטנה, ישראל

לעולם לא תוכל להעמיד לרשת המדינות המתפתחות סכומי סיוע בהיקפים דומים לאלה של המערב. מדינות ה־OECD מקצות בממוצע 0.5 אחוז מההל"ג (ההכנסה הגולמית הלאומית) שלהן לסיוע. ישראל נותנת רק כ־0.07 אחוז, כלומר כעשירית. מכיוון שאנו מדינה קטנה, הסכומים בפועל קטנים מאד.

"אבל לישראל יש יתרונות ייחודיים עם פוטנציאל גדול. ראשית, רבים רואים בנו מודל. כמדינה צעירה שהצלחה להפוך ממדינה מתפתחת למדינה מפותחת, בהרבה מהמדינות המתפתחות חושבים שיש מה ללמוד מאתנו. אני מזכירה לך שבשנות ה־60, הרעיון הזה כבר יושם כאשר ישראל של אז פיתחה קשרים טובים עם אפריקה.

"שנית, כמדינה שסובלת ממרבד וממשק מים המזיז ניהול חכם, פיתחנו דרכה אסטרטגיות שעשויות לעובת על צורכיהן של חיבה מהמדינות המתפתחות. "תרוץ שלישי, חקלאות. הטכנולוגיה הישראלית יודעת להפיק יותר תוצרת מכל דונם ומכל פרה. ברוב המדינות המתפתחות החקלאות היא עדיין טרום מודרנית. גם בכך יש לנו מה להציע להן.

"תרוץ רביעי, דראש הישראלי. ה"סטארט אפ ניישן" טוב במתן פתרונות חכמים. אם נפנה את היצירתיות המהשבתית הזו למתן מענה לצרכים ולבעיות של תושבי העולם המתפתח – לא כתרומה, אלא כמוצר מסחרי – גם שיינעו לאוכלוסייה וגם פיתחנו מקור הכנסה נוסף, עצום ממדים, לכלכלה ולאנשי העסקים הישראליים.

"תרוץ חמישי, השמש. ישראל היא חלוצה

את מכירת התוצרת החקלאית באופן שהסחורה תגיע לשווקים בזמן. בגלל המרחקים העצומים (ההכנסה הגולמית הלאומית) קורה לא אתר שתנובה וחקלאית נרקבת בשדה הגידול, כיוון שהמשווקים מגיעים באיחור לקחת את הסחורה.

היישומון שפיתחה אתר הקבוצות נועד להקים רשת תקשורת סולרית בין המגדלים, המשנעים והמשווקים, ולגרום לכך שהסחורה תיקפץ תימכר בזמן הנכון. הפיתוח כולל גם מרדים שונים שייסיעו לחקלאי לדעת באיזה שלב בשלה נמצאים הגידולים, ידע שיקטין את ההפסדים בגין סחורה בלתי ראויה. קבוצה אחרת, הכוללת משוחררת טרייה מזה"ל, חייל בשירות פעיל וצעיר בן 17, ניסתה לעודד לטרמפיסטיות באסיה. למותר לציין שבתאילנד או בווייטנאם לא לכל אחר יש מכונת. נשים נאלצות לתפוס טרמפים לעתים קרובות, ותקיפתן היא עניין נפרץ. הישראלים פיתחו עוברך אפליקציה שתאפשר להן לעדוך חבר על מסלול נסיעתן המתוכנן, ובשעת הצורך להועיק עזרה בלחיצת כפתור.

קבוצות נוספות התמקדו בסיוע רפואי. בעולם שבו הגעה לרופא כרוכה בגמיאת מאות קילומטרים, יש צורך באפליקציה שתסייע לחלוח לדעת עד כמה מצבו המוח. שורת מסרונים מבררת את חום הגוף, עוצמת הכאבים ומיקומם, ועל סמך הנתונים האלה קובעת אם החולה יכול להישאר בביתו או שעלי לצאת למסע המפרך אל העזרה הרפואית. יישום אחר מאתר מוקדי מחלות וזיהומים על סמך ריחוים באמצעות מסרונים של תושבים – ריכוז מידע שסייע

שעד שנת 2015 יגיע המספר הזה ל־900 מיליון קווים, ואפריקה תהפוך לשוק הניידים השני בגודלו בעולם. בנוסף, האפריקנים מתחרים ומתקשרים באמצעות פייסבוק עם אחוז חדרים מרשים של 27% מהאוכלוסייה שמחוברים לרשת החברתית. זאת לעומת 18% בלבד באסיה. יתרה מכך, אף שהמכשירים הם מרור שני וכמעט שאין טלפונים חכמים, הם ממלאים פונקציות שכלל אינן מוכרות בעולם המערבי. למשל, בנק סלולרי.

בקניה, לדוגמה, 70% מהאוכלוסייה הנוגרת משתמשת בנקאות סולרית – יותר מאשר בחלק ממדינות המערב. כלומר, כל הפעולות הנקאות מתבצעות באמצעות מסרונים או שיחות למוקד טלפוני. לעתים קרובות אין בכלל בנק או סניף בנק. החשבון נולד בסלולר ורק משם הוא מתנהל. הנתונים האלה אינם מוכנים מאליהם, אם מביאים בחשבון ש־80% מאוכלוסיית אפריקה מרוויחה פחות מארבעה דולרים ביום.

כל הצדדים מרוויחים

זהו אפוא הפוטנציאל, והוא מבטיח ניצחון לכל הצדדים: קידום העולם השלישי, רווח כלכלי ליוזמים ולמדינה וחיוק מדיני לישראל בקרב רבות ממדינות העולם.

צריך לומר שעצם הרעיון של הפצת הטכנולוגיה הישראלית בעולם השלישי אינו חדש. הרחק מהעין הציבורית, אגף משי"ב (מרכז לשתוף פעולה בינלאומי) במשרד החוץ מפעיל בקרוב ל־90 מדינות פרויקטים שונים של פיתוח חקלאי, עזרה בניהול משק המים, קניסת הטכנולוגיה המתקדמת. כך קרה שמיליוני אפריקנים החזיקו בטלפונים דור 2, עוד לפני שחלק

מאוכלוסיית העולם המערבי החזיק בו. אולי זה מפתיע, אבל באפריקה ובמדינות עולם שלישי אחרות קיים כיסוי סלולרי רחב. נתונים מ־2011 מרומזים על 620 מיליון קוים סלולריים פעילים – באפריקה, כלומר רוב האוכלוסייה הנוגרת. הצפי הוא

כדי שהרעיון יקרום עור וגידים, התוכנית שלה באוניברסיטת תל־אביב הקימה את ארגון Israeldev התקשרה עם קרן ההון סיכון Terra Ventures (קרן טרה), המתמחה במה שקרוי "טכנולוגיה נקייה" (Clean Tech). ברק גולדרשטיין, מנכ"ל קרן טרה שתממן את המשך הפיתוח של האפליקציות החדשות, משוכנע גם הוא שזה הכיוון. "ישראלים עשו חיל במדינות המתפתחות, בעיקר בתעשיות המסחריות כגון חקלאות ומים, כמו גם בתחום הביטחון האבטחה.

"בשנים האחרונות אנתנו רואים מעבר של טכנולוגיות ישראליות לשווקים במדינות המתפתחות – בעיקר לשוק אפריקה, הדרו ודרום אמריקה. בניגוד למקומות אחרים בעולם, הטכנולוגיה הישראלית יכולה באמת להשפיע לטובה על אורח חמת החיים של מיליארדי אנשים בשווקים המתפתחים. "אנתנו שמחים להוביל את המגמה הזאת ומקווים שיוזמים ומשקיעים ישראלים יבואו אחרינו. ישראלים יודעים מה זה לעבוד ממצב כלכלי נמוך למשק פורה, והאפריקנים רוצים מאוד להעתיק את מודל ההתפתחות הזה – מה שנותן ליוזמים דלת פתוחה ודרכה רצון טוב באפריקה".

מערכת הכלכלית־ממשלתית מבנינם כבר כמה שנים שהעניד נמצא בעולם המתפתח. שר הכלכלה, נפתלי בנט, קיים נאח בחזרה רק שני ביקורים מקצועיים בחו"ל – האחד בחודו האחר בסין (השבע ביקר בארצות הברית, אך הריגש שאינם יכולים להיות תחליף מלא. עם זאת, הפנים מוחזק", כפי שהכריזו באותו אנשי משרדו. במקרה זה, הוא התפרץ לדלת פתוחה.

בשש השנים האחרונות משרד הכלכלה הולך ומעביר את כובי המשקל מאירופה לאסיה, לאפריקה ולדרום אמריקה. הנספחיות הגוסדריות של ישראל ביוון, שוודיה, אוסטרליה, הונגריה ופינלנד נסגרו או צומצמו במקומן נשלחו נספחים חדשים לבנגלור שבחודו, להונג קונג, לירידה־ניידו ובטיאן, לווייטנאם, לקולומביה וליקני. בנוסף, לנספחות המסחרית האחד בבייג'ינג

במזרח ההערכה כלפי ישראל גבוהה מאוד ואין משקעים היסטוריים. מפתחים ב'האקתון' יזמים ראוהן קסטור

נוספו שתיים – בשנגחאי ובטאנג'ג'ואו (כירת מחוז גואנגדונג בסין). כלומר, לא רק למזרח אלא גם לדרום אמריקה ובכלל לעולם המתפתח. "היצוא הישראלי משתנה, בלי קשר לסכום או לפוליטיקה, אלא מכיוון שסין וחודו מחזיקת כיסו למעלה מ־20 אחוז מהחמ"ג תוצר מקומי גולמי העולמי", אמר אחד כהן, ראש מגזל סחר חוץ במשרד הכלכלה. "שעולם הישן של מערב אירופה, אם נקרא לו כך, מתייש משום שהאוכלוסייה שלו לא גדלה. מנגד, בשנת 2050 חודו וסין יחזיקו קרוב למחצית מהחמ"ג העולמי. היצואן הישראלי מוזה את המגמה ונע מוחיזה לאסיה ודרומה לאפריקה הלטינית ולאפריקה המתועדת".

ברק מרגיש ששינוי הכיוון כלל אינו פשוט. מגבלות של מרחק, שפה ומנטליות מקשות על הזימים הישראליים. יש חברות בתחום המים, למשל, שיזמו הקמת פרויקט במקסיקו. הן ראו שזה קשה מדי ועברו לדרום ארצות הברית. ובכל זאת, זה הכיוון. לפני כחודש נחתם הסכם סחר חופשי עם קולומביה. לפני כמה שנים נחתם הסכם ארוזגואי ופרגוואי. חלק מהחברות הישראליות שכבר מגששות את דרכן לשם עוסקות בריק באתם תחומים שלישראל יש בהם יתרון יחסי".

"האתגר בשוקי אסיה ואמריקה הלטינית הוא משמעותי מאוד ובעל פוטנציאל רב. אסור אמנם להזניח את השוק האירופי, מכיוון שהוא שוק קרוב, מערבי, מפתח ומתאים לייצוא הישראלי – כלומר שוק המזרח הדרום אינם יכולים להיות תחליף מלא. עם זאת, הפנים מוחזק", כפי שהכריזו באותו אנשי משרדו. במקרה זה, הוא התפרץ לדלת פתוחה.

בשש השנים האחרונות משרד הכלכלה הולך ומעביר את כובי המשקל מאירופה לאסיה, לאפריקה ולדרום אמריקה. הנספחיות הגוסדריות של ישראל ביוון, שוודיה, אוסטרליה, הונגריה ופינלנד נסגרו או צומצמו במקומן נשלחו נספחים חדשים לבנגלור שבחודו, להונג קונג, לירידה־ניידו ובטיאן, לווייטנאם, לקולומביה וליקני. בנוסף, לנספחות המסחרית האחד בבייג'ינג

הרב דני טרופר הוא נשיא ארגון גשר ויזר' קרן קהילות arik3000@gmail.com

הרב דניאל טרופר

אחדות באור נרות

השקט הנוכחי בין דתיים לחילוניים אינו מבטא בהכרח שיפור ורגיעה ביחסים ביניהם, אלא אולי דווקא ריחוק וניכור. חגי ישראל הם הזדמנות למפגש אישי ותרבותי, ותנוכה הקרוב יכול להיות התחלה טובה

הרב יהודה עמיטל ו"ל סיפר לי על מפגש שהיה לו עם בן משפחתו, מנהיג העולם החרדי הרב אליעזר שך ו"ל, בחתונה בבני ברק. הם נפגשו תחת החופה אחרי שלא התראו שנים רבות, הרב שך חיבק אותו ואמר (כיידיש): "ד' יהודה, ר' יהודה, אנו כל כך רחוקים אחד מהשני שאנחנו כבר לא מתווכחים". ההערה האירונית של הרב שך משקפת היטב את היחסים השקטים הנוכחיים בין דתיים לחילוניים. על פני השטח, השקט משקף לכאורה שיפור ביחסים ורגיעה. אולם, לאמתו של דבר, ייתכן שאנו משליים את עצמנו ויש כאן למעשה שתיקה רועמת הנובעת מהתרחקות אלה מאלה, עד שאנו כבר לא מתווכחים.

נכון הדבר שלפני עשרות שנים היו סערות חברתיות חוזרות ונשנות בין חילוניים לדתיים; הפגנות, לעתים אלימות, ומשברים קואליציוניים. המקור לסערה היה מתח איראלוגי בין שתי הקבוצות בעניין תפיסת המשמעות של המדינה היהודית. בעצם הייתה קרבה תרבותית גדולה בין שתי הקבוצות, שהרי חילונים רבים גדלו בבית דתי, או ראו אורח חיים דתי אצל סבא וסבתא והיו בעלי ידע במקורות היהדות. אולם דווקא הקרבה הזו יצרה מתח. שני הצדדים התוכחו מנקודת מוצא תרבותית משותפת על משהו חשוב וקרוב ללבם – אופי המדינה היהודית.

היום יש התרחקות כאמת הבאה לידי ביטוי לא רק בתופעה של שכונות נפרדות, אלא בבורות איזמה וניכור מהיהדות אצל חילוניים רבים. על אף התופעה המעוררת של קבוצות חילוניות שהתחברו למקורות היהדות בשנים האחרונות, התשתית התרבותית הרווחת ברובם החילוני רחוקה מלהיות משותפת עם זו של המגזר הדתי. אני חושש שהסיבה העמוקה לשקט ביחסים בין דתיים וחילוניים היום היא לא העמקת המשותף, אלא דווקא הריחוק הגדל ביניהם. לאור האתגרים הלא פשוטים הניצבים לפני מדינת ישראל, לא ייתכן שהממצב יתפתח לחילה לכדי "שני עמים". מבחינה לאומית החיבור בינינו הוא חיוני, ועלינו למצוא דרך ליצור תחושת יחד למרות ההבדלים האמיתיים והנוקבים בינינו. האתגר שלנו הוא לאתר נקודות חיבור פוטנציאליות בין הקבוצות ולהקדיש כוחות אדירים להעצים נקודות אלה ולהעמיקן.

מתוך ניסיון של שנים, נדמה לי שיש למצוא את הבסיס המשותף בשני אופנים. הראשון הוא יצירת קשר אישי בין אנשים מנות הקבוצות. ניסיון של סימניוני גשר במשך 40 שנה הוכיח שקשר אישי מאפשר לכל צד לראות את השני לא כיריב ומתחזה אלא כאח או אחות, ולהבין בצורה אמיתית את הצרכים והעמדות שלו. קשר אנושי זה מהווה גורם ממתן ומקשר. האופן השני הוא יצירת מוקדי מפגש משותפים של תרבות יהודית בין שני הצדדים. באירועים אלה הצדדים נפגשים יחד ברוח שוויונית ובגובה העיניים סביב חוויה יהודית מסורתית משותפת.

מבחינה זו, חגי ישראל מציעים לנו פתרון ייחודי, אשר יכול לכלול את שתי דרכי מפגש אלה. בחברה היהודית בישראל יש קונצנזוס מלא על חגי ישראל; אף אחד לא מציע לקבוע את יום המנוחה ביום שישי או ביום ראשון. על אף הבדלים בדרך הגדרתם ואופן חווייתם – השבת ומועדי ישראל מקובלים על כולנו. ימים אלה מהווים עוברנו נקודות זמן אפשריות למפגש אישי ותרבותי בין דתיים וחילונים. החגים מציעים לנו מנגנון למיסוד הקשר החיוני הזה. לכן אני רואה ברכה רבה ביוזמה להתחיל את התהליך בתג התנוכה הקרוב בפעולות "אל תלתיק אותי, בוא תרליק אותי". אם אלפי משפחות בישראל, רתיות וחילוניות, ידליקו נרות, יאכלו סופגניות וישרי שירים יחד, הנחמ את האבן הראשונה לבניין של קשר קבוע ומשמעותי בחגים. ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך.

לדרשמה למיום האירוח בחנוכה: www.karov-lev.co.il

הרב דני טרופר הוא נשיא ארגון גשר ויזר' קרן קהילות